

МАРИЯ ЗА ПРОТЕСТАНТИТЕ

Благодаря на „Харта“ за поканата и за тази възможност.

Много хора смятат, че протестантите не казват нищо за Мария и всъщност няма и какво да кажат. Аз разбирам откъде идва подобно мнение и трябва да призная, че то има известни основания. В същото време то е много несправедливо към класическото протестантско движение, за което днес ще говоря и което има много, което да кажа (и в действителност казва) за Мария.

Времето, с което разполагам е много кратко затова ще се опитам е съвсем бегло да шрихирам (1) Общото наследство, което протестантите споделят с всички останали християни относно Мария (2) Някои специфични протестантски акценти (3) Как Мария може да бъде един пример за подражание на протестантите.

I. Общо християнско наследство

1. Протестантите вярват, че Исус Христос е второто лице на светата Троица, Което в определен момент във времето „заради нас и нашето спасение“ се въплъщава, приема човешка природа от дева Мария и става човек. Разбира се, като Бог Той е вечен и не може да бъде роден, но при въплъщението се формира една личност (личността на Бога Слово) в две природи и тази личност действително и реално се ражда от дева Мария. Мария е майка на някого и понеже човешката природа на Христос няма своя самостоятелна ипостас от тя е майка на въплътения Бог.

Протестантите приемат богословието съдържащо се в Никео-цариградската изповед на вярата и в Ефеския и Халкедонския събор и поради това без колебание наричат Мария богородица. Мартин Лутер казва: „Защото от това (да станеш майка на Бога) следва всяка чест, всяко благословение и нейното уникално място в цялото човечество, сред което тя няма равен на себе си, а именно, че тя има дете от небесния Отец... Затова човеците я короноват с всяка чест събирайки я в една единствена дума, а именно Божия майка.“

2. Протестантите вярват, че богородицата Мария е дева. Без да разбират как те изповядват, че Христос се въплъщава чрез светия Дух и Мария, без участието на земен биологичен баща.

От друга страна протестантите не са на едно мнение за приснодевството на Мария – т.е. дали тя е останала дева до края на живота си или е водела нормален семеен живот с Йосиф и е имала други деца. Като цяло ранните реформатори (в т.ч. число Лутер, Калвин, Цвингли и Уесли) застават на страната на вседевството. Чисто богословски за протестантите това не е значим въпрос и те могат да приемат думите на Василий Велики, който след като изразява своята вяра в приснодевството на Мария казва: „Девството е било необходимо само до служението на делото на изкуплението. Какво е станало после е несъществено за тайната (на изкуплението).“

3. Няма нищо в протестантското богословие, което да пречи те да оценят и приемат традиционния паралел между Мария и Ева, която може да бъде проследена още до Иринеи и Юстин Мъченик. Чрез Ева в света влиза греха, чрез Мария в света влиза Спасителя от греха. Протестантите приемат уникалното място на Мария в спасителния

план на Бога както и нейното съучастие (или синергия), чрез доброволното ѝ съгласие да роди Спасителя, което тя дава на архангел Гавраил. Ако някой иска да говори за участие на Мария в спасението в този смисъл протестантите не биха имали причина да възразят.

Протестантите обаче възразяват на някои разбирания, които те смятат за неправилни. В средновековието някои библейски текстове били пренаписани, за да придадат особена роля на Мария в делото на спасението. Например Йоан 3:16 понякога бил цитиран като: „Мария толкова възлюби света, че даде своя единствен Син, за да не погине нито един, който вярва в Него, но да има вечен живот.“ Друг пример е 1 Коринтяни 15:22, който бил четен по следния начин: „Както в Ева всички умират така и в Мария всички ще оживеят.“ До 12 век някои богослови започнали да говорят за ролята на Мария в спасението чрез нейното съ-страдание заедно с Христос, а през 15 в. вече я наричали „изкупителка на света“.

В този контекст (и тук преминавам към втората част)

II. Протестантите поставят някои специфични акценти свързани с образа на Мария

1) Протестантите отхвърлят Мария като посредник между Бога и хората. Посредник може да е само един – Христос. В същностния смисъл на думата Мария не спасява, спасява само Христос.

2) Поради същата причина, както и понеже не намират указание за това в Писанието, протестантите се въздържат от молитви към Мария и светиите.

Тук искам да отворя една скоба и направя две кратки уточнения.

А) Протестантите разбират и приемат, че починалите в Христа продължават да бъдат част от вселенската църква, към която принадлежат и живите.

Протестантите също така не възразяват на това, че починалите светии могат да се молят и всъщност реално се молят за земната църква. Проблем за тях би представлявало твърдението, че Мария (и светиите) имат в себе си някаква сила да ни помогнат в трудностите. Това не е възражение толкова срещу молитвите за застъпничество взети сами по себе си колкото срещу идеята, че съществува някакъв друг източник на помощ, благодат и спасение отделен от Христос. Филип Меланхтон в „[Защитата на Аугсбургската изповед](#)“ пише: „Някои от нас са виждали един монах-богослов... да изисква един умиращ човек да казва следната молитва: „Майко на благодатта, защити ни от врага и ни приеми в часа на смъртта.“ Ние приемаме, че благословената Мария се моли за църквата, но тя ли приема душата при смъртта, тя ли побеждава смъртта, тя ли дава живот? Какво прави Христос ако Мария върши всичко това?... Фактът е, че в популярните представи благословената дева е изместила Христос. Хората я призовават, надяват се на нейната милост и се стремят да умилостивят Христос, като че ли Той не е умилостивение, а един ужасен съдия и отмъстител.“

Б) Когато казвам, че протестантите се въздържат от молитви към дева Мария защото не намират указания в Библията да правят това, аз нямам предвид, че Библията е единственият авторитет в областта на вярата. Съществуват и други авторитети – такива са традицията, разума и опита – както личния така и много повече съборния опит на

църквата. Протестантите признават тези авторитети. Но те не са готови да утвърдят никое учение като доктрина на вярата ако не намират за него потвърждение в Писанието – разбира се, четено и тълкувано с помощта на традицията, разума и опита.

С това затварям скобата и се връщам обратно към дева Мария.

3) Трети специфичен протестантски акцент - протестантите приемат, че като Богородица дева Мария е блажена и „благодатна“ т.е. пълна с благодат. В своя коментар на *Magnificat* Лутер се обръща към нея по следния начин: „О, благословена дево, майко Божия, ти беше нищо и напълно презряна и все пак Бог, в Своята благодат, погледна благосклонно на теб и извърши велики неща в теб. Ти не си достойна за нито едно от тях, но богатата и изобилна благодат на Бога, многократно превишаваща всяка твоя заслуга, дойде върху теб. Слава на теб!“

За протестантите обаче това блаженство има и един допълнителен аспект – Мария е блажена не само защото ражда Христос. Тя е още по-блажена понеже е ученик на Христос, понеже Той е неин Спасител и понеже самата тя е родена духовно от Него. За протестантите това второ блаженство (без по никакъв начин да омаловажава или да се противопоставя на първото) е по-голямо от него. Те намират подкрепа за това свое виждане в няколко текста от Писанието. Още в 1 гл. на своето евангелие Лука нарича Мария блажена, но веднага след това – в ст. 45 продължава: „*И блажена е тая, която е повярвала, че ще се сбъдне казаното ѝ от Господа*“ – т.е. Мария е блажена заради нейната вяра. По-нататък в Лука 11:27–28 четем: „*Когато говореше това, една жена от множеството със силен глас Му рече: Блажена утробата, която Те е носила, и същите, които си сукал. А Той рече: По-добре кажи: Блажени ония, които слушат Божието слово и го пазят.*“ Тук на практика Христос казва, че е по-блажено да се покоряваш на Бога отколкото да бъдеш Негов физически родител. В Марк 3:21 евангелистът представя отношението на семейството на Христос в един определен момент: „*А своите Му, като чуха това, излязоха за да Го хванат; защото казваха, че не бил на Себе Си.*“ В ст. 31–35 историята продължава: „*Дохождат, прочее, майка Му и братята Му, и като стояха вън пратиха до Него да Го повикат. А около Него седеше едно множество; и казват Му: Ето, майка Ти и братята Ти вън, търсят Те. И в отговор им каза: Коя е майка Ми? кои са братята Ми? И като изгледа седящите около Него каза: Ето майка Ми и братята Ми! Защото, който върши Божията воля, той Ми е брат, и сестра, и майка.*“ По този начин Исус ясно предефинира верността към семейството на вярата като стояща преди верността към земното семейство. Тези, които вършат Божията воля са истинското семейство на Исус – те са Му по-близки от Неговите роднини по плът. Разбира се, на Неговите земни роднини достъпът до семейството на вярата не е отказан по никакъв начин. Напротив. И все пак Исус ясно подчертава контраста и превъзходството на едното над другото. По тази причина протестантите са скептични към твърденията, че заради своето уникално майчинство Мария е по-близо до Христос и е издигната над всяко друго творение.

Обръщам внимание, че макар това да е протестантски акцент той е много по-древен от Реформацията. Още през 4 век Августин пише: „Наистина, блажената Мария със сигурност е вършила Божията воля и за нея е било по-голямо блаженство да бъде ученик на Христос отколкото Негова майка и тя е била по-благословена в своето ученичество отколкото в своето майчинство. Нейно е било щастието първо да носи в утробата си Този, на Когото тя ще се покорява като на неин Господар.“

III. Мария като за един пример за подражание в няколко аспекта.

1) Примерът на Мария трябва да насърчава всеки християнин към по-силна и посветена вяра. Ако подражаваме на вярата на Мария Христос духовно ще се роди и в нашите сърца така както се е родил от нея. Тези вяра, доверие, смирение и покорство са проявени пред лицето на една новина, която е изцяло нелогична и затова са още по-ценни, важни и заслужаващи подражание защото подобно е християнското послание, на което ние сме призовани да откликнем.

2) Мария може да бъде пример за християнски живот, на който да подражаваме. Нейното смирение, чистота, въздържание, добродетел, благодарност, хвала към Бога и добри дела могат да ни научат на много неща. Мария е последна при кръста и първа при гроба, моли се заедно с учениците в горницата след възкресението и е единствената спомената жена на Петдесетница. Лутер не се колебае да я нарече „най-великата жена на небето и на земята.“

Ние можем не само да виждаме Мария като благословена, но и сами да бъдем благословени от нея. Това може да стане като гледаме на нейния пример и черпим от него вдъхновение за себе си. Какво може да ни научи Мария за ролята на майката? За страданията? За семейните ценности? За любовта към ближния? За верността към Бога в трудни ситуации? За вярата в невъзможното? Вглеждайки се в нея ние на свой ред биваме благословени.

3) Към всичко, което казахме можем да добавим и още. В *Magnificat* (Лука 1:46–55 – един текст изключително богато наситен със старозаветни алюзии) Мария се явява като тълкувател на Божия план и така едновременно като пророк, проповедник на Словото, свидетел за Христос и значим учител на църквата. В Лука 2:35 Симеон се обръща към Мария с думите: „на... тебе меч ще пронизже душата ти, за да се открият помислите на много сърца.“ Това пророчество за страданията на Мария виждаща жестоката смърт на собствения й Син кара още ранните реформатори да водят в девата образа на християнски мъченик – най-високата почит в древната църква. Мария е пример за вяро, посветено и търпеливо носене на кръста и усвояване във вярата.

IV. Заключение

Завършвам в един общ текст писан в диалог между католици и протестанти:
„Протестантите трябва да помислят дали повече размисление върху Мария би засилило тяхната връзка с Исус Христос. Ние не можем да приемем сериозно възплъщението без да приемем Мария толкова сериозно колкото я приема Библията... В една картина на Матиас Грюнвал Мария и Йоан Кръстител стоят от двете страни на кръста и сочат към Христос. Почитанието на Мария в нейните най-добри форми винаги отразява тази поза и формира този вид духовност, който евангелските християни трябва да научат... Евангелските християни не вярват, че ние идваме при Христос чрез Мария, но ние изповядваме, че чрез Исус ние сме едно с Мария и с всички, които, подобно на нея, вярват единствено в Него като Спасител и Господ. В този смисъл евангелските християни могат да се учат от Мария. Така ние ще видим ясно лицето на Бога в лицето на Христос прогласяващо спасение чрез Неговото име и единствено по благодат за целия свят. Soli Deo Gloria.“